Rus Dili ve Tarihi

Rus dili,Hint-Avrupa dil ailesinin Slav grubundandır. Hint-Avrupa ailesinde Alman, Baltık (şimdiki Litvanya ve Letonya) dil gruplarla birlikteydi. Önce Alman, sonra Baltık dilleri bu birlikten çıkmış, Slav dil birliğinin dağılması ve M.S. 5. yüzyılına dair. Ama şimdi bile biz bu dil birliğinin etkisi hissetmekteyiz. Mesela, halen bütün Slavlar (belki Polonyalılar hariç) birbiriyle anlaşabilir. Coğrafyaya göre Slav kavimlerin 3 kolu vardı: doğu, batı ve güney. Doğu Slavları Eski Rus devletinin sınırlarında eski Rus dilini oluşturdu. Moğol-Tatar işgali ve komşu devletlerin saldırılarının sonucunda Eski Rus devletinin toprakları üçe bölündü. Şimdiki Belarus ataları ,Litvanya'nın, Ukrain ataları ,Polonya'nın etkisi altında kalmıştı.

Eski Rus dili iki defa güney Slav etkisini yaşamıştır. Birinci, Rusya'nın Hıristiyanlık kabul etmesi dönemindeydi (M.S. 988 yılı ve sonrası). O zaman Rusya'ya Bizans'tan, Bulgaristan'dan Hıristiyanlıkla beraber Hıristiyan kitapları ve Kiril alfabesi gelmişti. Kiril ve Mefodiy, Bulgaristan, Moravya, Pannonya (şimdiki Macaristan) Slav halkına Hıristiyanlık getiren, ilk Slav alfabesini yaratan ve kutsal kitapları Slav diline çeviren Selanik'ten iki kardeş rahip.

Kiril'in yazdığı ve Rusya'ya getirdiği kitaplar, eski Rusçadan biraz farklı olan eski Slav dilindeydi. Kilise halk dili değil, bu kitap dilini uygulamaya aldı; böylelikle kilise Slavca oluştu. Şimdi bile Rus Ortodoksluğunda bütün dualar, ilahiler, ayinler bu dildedir.

İlk kiril alfabesinin esasta Yunan alfabesi vardı, o yüzden Rus diline lazım olmayan bazı karakterler vardı, mesela, ikişer çeşit "Z","F","İ" harfleri, "Psi" ve "Ksi" harfleri vardı. "Z","F" ve "İ" iki çeşit olduğu sayı sistemiyle ilgili. Eski Slavlarda ve Bizans'ta şimdiki Arap sistemi denilen (yani 1, 2, 3, 4…) bir sayı sistemi yoktu, sayı özel bir işaret altında bir harf olarak yazılıyordu. Harf sistemi sayı sistemiyle beraber aldığında ek harfleri almaya mecbur kaldılar. Mesela, "Zelo" harfi ("S") 6, "Zemlya" harfini("З") 7 yazmak için kullanılıyordu, telaffuzu aynı idi ("Z"). "Psi" ve "Ksi" harflere gelince bunlar sadece Yunancadan alınmış sözcüklerde yazılmaktaydı, bir Rusça sözcükte "P" ve "S" ya da "K" ve "S" harflerin peş peşe olması imkansız. Örnek için birkaç yunan ismi: AleKSandr, AleKSey, Psiheya, Psaltır (Davut Kitabı).

Sonra bu son iki harf iptal oldu, diğerler ise çar Deli Petro'nun imla reformunda düzeltildi. Ama biraz geri dönerek kilise Slavcanın etkilerinden birkaç örnek verelim. Özgün eski Rusçada "açık hece" kanunu vardı. Bu demektir ki her ünsüzden sonra mecbur olarak bir ünlü geliyor. Hece her zaman açıktır. Örnek: sabaka (köpek).

Eski Rusçada çok kısa telaffuz edilen "E" ("ь") ve "O" ("ъ") harfleri vardı (Bulgarcada onlar hala var). Hecenin açıklığını onlar sağlıyordu. Bunlar sözcüğün sonuna gelip yumuşatma ya da sertlik işareti olarak okunuyordu. Örnek: къмънь ("komon'",at) городъ ("gorod", şehir). Hece kapandıktan sonra "ъ" ve "ь" (bazen diğer hecelerle beraber) sözcüğün ortasından düştü, ancak sonunda yumuşatma ve sertlik işaretleri olarak kaldı (ünsüzle biten sözcüğün sonunda sertlik işareti yazma kuralı sadece Ekim Devriminden sonra kaldırıldı). Örnek: къмънь yerine конь oldu. Genel olarak güney ıslav dillerinin, Rus dilindeki "ORO", "OLO" v.b. heceler "RA" ve "LE" gibi biçimlerde telaffuz kendilerine özgündü.

Kilise Slavcada böyle kısaltmalar sürekli, ama halk ağzı dili uzun heceliliğini koruyabildi, çok az "kısalmış" sözcük dile girebilmiş. Örnek: gorod – şehir, grad – şehir (kentlerin adlandırmasında: Leningrad – Lenin'in şehri, Volgograd – Volga kenarında şehir), golova – baş, kafa, glava – başkan.

Bundan başka “E” ve “O” ile başlayan sözcüklerden güney Slav etkisini gösterebiliriz: “O” ile başlangıç Rusça için, “E” ile başlangıç Bulgarca için tipik. Mesela, adin (bir) ve edinstvo (birlik), ozero ve ezero (göl)(ikinci telaffuz şimdi yok).İkinci güney Slav etkisi Türklerin İstanbul'u fethetmesi sonraki bir döneme rastlar. O zaman Hıristiyan rahiplerin, yazarların, okumuş insanların çoğu Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan’dan Rus devletine kaçmış, kendileriyle beraber kitaplarını da götürmüş.

Direkt Patrikhaneden geldiği için otoritesi çok büyüktü, tabi ki dili ve kültürü güçlü bir iz bıraktı.Bu iki güney Slav etkisi sayesinde rus dilinde bir yumuşama süreci geçti. Sözcüğün kökündeki “K” ve “G” ünsüzleri çekimlenmede “Ç”, “TS”, “Z”, “J” harflerine dönüştü. Mesela, ruKa (el) – v ruTSe (elde). Bugünkü Rusçada bunun hafif bir kalıntısı var: drug (dost) – druzya (dostlar) – drujba (dostluk), sneg (kar) – snejnıy (karlı). Eski Rus alfabesinin ilginç bir yanı vardı. Harflerinin adlarını peşpeşe okuduğunda anlamlı bir metin çıkıyor. Mesela, ilk üç harf: A (Az), B (Buki), V (Vedi) – “ben harfleri biliyorum” anlamını veriyor, sonraki üç harf: G (Glagol), D (Dobro), E (Est’) – “söz iyidir” olarak çevirebiliyoruz. Eski Rus dilinin fonetik yapısına gelince birazcık farkı vardı. “Ë”(YO) harfi hiç yoktu, “J” ve “Ş” harfleri kesinlikle yumuşaktı (şimdi bunlar kesinlikle sert). Gramer yapısı ama çok farklıydı, özellikle fiil şekilleri. Yavaş yavaş değişe değişe Rus dili şimdiki görünüşünü aldı. I.Petro döneminin Rusçası (1690-1725 yılları) artık bugünkü Rusçaya çok benziyor. Çarın yaptığı font reformunun içerisinde bazı harfler alfabeden çıkarıldı, kalan ve lazım olmayan “E” harfinin çeşidi Devrimden sonra kullanılmaktan çıktı. Modern Rus dilini dünyaca ünlü şair ve edebiyatçı Aleksandr Puşkin yarattı. 19. yüzyılının başlarında yaşadı. Onun Rusçası,tam şimdiki Rusça. Ve Rus edebiyatının “Altın Çağını” o başlatmıştır.

RUS ALFABESİ VE OKUNUŞU

01. А а* (a)	12. К к (ka)	23. Х х (kha)
02. Б б (be)	13. Л л (el)	24. Ц ц (tse)
03. В в (ve)	14. М м (em)	25. Ч ч (çe)
04. Г г (ge)	15. Н н (en)	26. Ш ш (şa)
05. Д д (de)	16. О о* (o)	27. Щ щ (şça)
06. Е е* (ye)	17. П п (pe)	28. ъ** (sertleşme)
07. Ё е* (yo)	18. Р р (er)	29. Ы ы* (ı)
08. Ж ж (je)	19. С с (es)	30. ь**(yumuşatma)
09. З з (ze)	20. Т т (te)	31. Э э* (e)
10. И и* (iyot)	21. У у (u)	32. Ю ю* (yu)
11. Й й (yi)	22. Ф ф (fe)	33. Я я* (ya)

Rusça sessiz harfler iki gruba ayrılırlar: sert ve yumuşak. Sert sessizler *a,y, o, ы, ь harfleri önünde bulunurlar. (istisnalar: ч, щ daima yumuşaktır.) Sert sessizler Türkçedeki karşıtları gibi okunurlar. Yumuşak sessizler *я, ю, е, ё, ь, и önünde bulunurlar. (istisnalar: щ, ж, ц daima serttir.)Yukarıdaki tabloda Rus alfabesini görebilirsiniz.Parantez içerisinde harflerin okunuşları verilmiştir..** Yumuşatma (ь**)ve sertleştirme(ъ**) harfleri cümlede okunmaz.

Rusçada Zaman

RUSÇADA SAATİN SÖYLENMESİ

Rusça'da saatin söylenişi güç gibi görünse de bir iki basit kuralı aklınıza yazdıktan sonra aslında çok da zor olmadığının farkına varacaksınız.

I-Saat başları şöyle söylenir;

Rusça'da, 24 saatlik sistem kullanılabildiği gibi, 12 saatlik sistem de kullanılmaktadır. Bu durumda saatin hangi zaman dilimine ait olduğunu belirten, утра (sabah), дня (gündüz), ночи (gece), вечера (akşam) kelimeleriyle, söylenen saatin günün hangi diliminde bulunduğunu anlıyoruz.
Saat bir için iki ifade vardır: "час" ya da "один час" karşılıklarının her ikisi de doğrudur. Saat 2,3,4'ün sonuna "часа" gelirken, 5 ile 12 arasında "часов"dur.
Ровно ise, bizde de kullanılan şekliyle "saat tam..." demektir.

1:00	час ночи ve ya один час ночи
2:00	два часа ночи
15:00	три часа дня
17:00	пять часов вечера
22:00	десять часов вечера
3:00	три часа ровно

II- Geçe ve kalanın söylenişi

Aşağıdaki tabloda da göreceğiniz gibi buçuğa kadar ve buçuktan sonrası farklı söylenmektedir: Buçuğa kadarki kısımda, bir sonraki saatten (5 geçe için) beş dakika alınmış gibi bir mantık güdülmektedir. Buçuktan sonrası için ise, bir sonraki saatten şu kadar dakika eksik denmektedir.

Buradan hareketle şöyle bir kullanım mevcuttur: Saat 1 ile 2 arası adlandırılırken **второй час** ikinci saat denir. Aynı şekilde 2 ile 3 arası **третий час** üçüncü saat…vb. şeklinde devam eder.

Buçuktan öncesi için geçen dakikalar + **минут a / мин у ты/ минут** + bir sonraki saat(ismin –in halinde) formülünü uyguluyoruz.

Buçuktan sonrası için ise **без +** kalan dakikalar +(**минут/ мин у ты)** + bir sonraki saat(yalın halde) formülünü uyguluyoruz. 15 kalalarda ise bizdeki gibi çeyrek lafını da kullanabiliyoruz ve **без четверти** diyoruz.

Buçuktan öncesinde bir sonraki saati, ismin –in haline belirtiyoruz (ismin halleri dersinde detaylı bilgi bulacaksınız), **первого**, **второго**, **третьего**, **четвёртого**,

пятого …vb.

Buçuktan sonrası için, hangi saatten eksik isek, yani bir sonraki saat hangisi ise onu yalın halinde kullanılıyoruz: **час, два, три** gibi…

Geçen dakikalar için ise 5,10,15…vb. için **минут,** 1 ve 21 için **минута,** 2,3,4,22,23,24 için **мин у ты** kullanılır. 30larda ise **полов и на** denir. 15 geçelerde de **четверть** de kullanılabilir.

Örnek: **четверть девя того** (8:15) , **двадцать две мин у ты десятого** (9:22), **полов и на пятого** (4:30)

2:05	**2 часа 5 минут**	**5 минут третьего**
2:10	**2 часа 10 минут**	**10 минут третьего**
2:15	**2 часа 15 минут**	**15 минут третьего**
2:20	**2 часа 20 минут**	**20 минут третьего**
2:25	**2 часа 25 минут**	**25 минут третьего**
2:30	**2 часа 30 минут**	**полтретьего**
2:35	**2 часа 35 минут**	**без двадцати пяти три**
2:40	**2 часа 40 минут**	**без двадцати три**
2:45	**2 часа 45 минут**	**без пятнадцати три / без четверти три**
2:50	**2 часа 50 минут**	**без десяти три**
2:55	**2 часа 55 минут**	**без пяти три**

III- Saat şu şekillerde sorulur

Aşağıda saatin kaç şekilde sorulabileceği ile ilgili kalıplar bulacaksınız: - Который час?

Saat kaç?	**Который час?**
Saat kaç? (konuşma dili)	**Сколько времени ?**
Affedersiniz,saat kaç söyler misiniz?	**Извините, вы не (под)скажете, сколько времени?**
Affedersiniz saat kaç acaba?	**Извините, вы время не (под)скажете?**
Affedersiniz saati söyleyebilir misiniz?	**Извините, вы не (под)скажете, который час?**

RUSÇADA GÜN,HAFTA,AY,MEVSİM,YIL

TURKÇE	OKUNUŞU	RUSÇA
gün	den'	день
hafta	nedelya	неделя
ay	mesyats	месяц
yıl	god	год
bugün	sevodnya	сегодня
dün	vçera	вчера
yarın	zavtra	завтра
Pazartesi	panedyelnik	понедельник
Salı	vtornik	вторник
Çarşamba	sreda	среда
Perşembe	çetverg	четверг
Cuma	pyatnitsa	пятница
Cumartesi	subbota	суббота
Pazar	voskresenye	воскресенье
kış	zima	зима
ilkbahar	vesna	весна
yaz	leta	лето
sonbahar	osen'	осень
Ocak	yanvar'	январь
Şubat	fevral'	февраль
Mart	mart	март
Nisan	aprel'	апрель
Mayıs	may	май
Haziran	iyun'	июнь
Temmuz	iyul'	июль
Ağustos	avgust	август
Eylül	sentyabr'	сентябрь
Ekim	oktyabr'	октябрь
Kasım	noyabr'	ноябрь
Aralık	dekabr'	декабрь

RUSÇADA RAKAMLAR

SAYILAR	ÇİSLA	ЧИСЛА
sıfır	nol'	ноль
bir	adin	один
iki	dva	два
üç	tri	три
dört	çetıre	четыре
beş	pyat'	пять
altı	şest'	шесть
yedi	syem'	семь
sekiz	vosyem'	восемь
dokuz	devyat'	девять
on	desyat'	десять
onbir	adinnadsat'	одиннадцать
oniki	dvenadsat'	двенадцать
onüç	trinadsat'	тринадцать
ondört	çetırnadsat'	четырнадцать
onbeş	pyatnadsat'	пятнадцать
onaltı	şestnadsat'	шестнадцать
onyedi	syemnadsat'	семнадцать
onsekiz	vosyemnadsat'	восемнадцать
ondokuz	dyevyatnadsat'	девятнадцать
yirmi	dvadsat'	двадцать
yirmi bir	dvadsat' adin	двадцать один
otuz	tridsat'	тридцать
kırk	sorok	сорок
elli	pyatdesyat	пятьдесят
altmış	şestdesyat	шестьдесят
yetmiş	syemdesyat	семьдесят
seksen	vosyemdesyat	восемьдесят
doksan	devyanosto	девяносто
yüz	sto	сто
bin	tısyaça	тысяча
milyon	million	миллион

Rusça Fiiller

Rusça fiillerden örnekler tablosu

1 **Açmak** Открывать
2 **Almak** Брыть, покупать, получать
3 **Anlamak** Понимать
4 **Anlaşmak** Договариться, понимать друг друга
5 **Bakmak** Смотреть, ухаживать, заботиться
6 **Beklemek** Ждать, ожидать
7 **Bilmek** 1,Знать 2. уметь
8 **Bitirmek** Заканчивать, оканчивать, завершать
9 **Bitmek** Кончаться, иссекать, обессиливать
10 **Bulmak** Находить, изобретать, открывать
11 **Çabuk olmak** Спешить
12 **Çıkmak** Выйти, выехать
13 **Çizmek** Чертить, рисовать, делать набросок
14 **Dilemek** Просить, желать
15 **Dinlemek** Слушать, слушаться
16 **Dönmek** Возвращаться, вращаться
17 **Durulamak** Останавливаться, делать перерыв
18 **Etmek вспом.** Глагол - делать, совершать, стоить
19 **Evlendirmek** Женить, выдавать замуж
20 **Getirmek** Приносить, привозить, приводить
21 **Gizlemek** Прятать, скрывать
22 **Görüşmek** Видеться, встречаться, обращаться, беседовать
23 **Gülmek** Смеяться
24 **Haşlamak** Кипятить, варить
25 **İstemek** Хотеть, желать, просить
26 **Karar vermek** Принимать решение
27 **Karşılaşmak** Встречаться
28 **Kayak yapmak** Кататься на лыжах
29 **Kesmek** Резать, сразать, прерывать, остановливать
30 **Kızmak** Злиться, раздражаться
31 **Konuşmak** Говорить
32 **Mal olmak** Строить
33 **Memnun olmak** Быть довольным, радоваться
34 **Merak etme**к Интересоваться, волноваться
35 **Öğrenmek** Учиться, обучаться, узнавать
36 **Öğretmek** Преподавать, учить
37 **Okumak** Читать, учиться, петь
38 **Öldürmek** Убивать
39 **Olmak** 1.быть 2. происходить, случаться, 3. заболевать
40 **Opmek** Целовать
41 **Oturmak** 1. Сидеть, садиться 2. Жить, проживать
42 **Razı olmak** Соглашаться
43 **Saymak** 1. Считать, подсчитывать, перечислять
44 **Sevişmek** Заниматься любовью
45 **Sevmek** Любить
46 **Sormak** Спрашивать
47 **Söylemek** Говорить, рассказывать, высказывать
48 **Tanışmak** Знакомиться, быть знакомым
49 **Tapınmak** Молиться, поклоняться
50 **Tercüme etmek** Переводить
51 **Tutmak** Держать, удерживать, хватать, понимать,
52 **Unutmak** Забывать
53 **Ütülemek** Утюжить, гладить утюгом
54 **Uyumak** Спать
55 **Üzülmek** Огорчаться, расстраиваться
56 **Vermek** Давать, дарить
57 **Yakalamak** Поймать
58 **Yakışmak** Подходить, быть к лицу
59 **Yapmak** Делать, выполнять, чинить, строить
60 **Yazmak** Писать, написать
61 **Yemek** Есть, кушать
62 **Yuzmek** 1-Плавать 2-Сдирать шкуру

Ders-1

Rusça sessiz harfler iki gruba ayrılırlar: sert ve yumuşak.Sert sessizler **а,у, о, ы, ь** harfleri önünde bulunurlar.(istisnalar: ч, щ daima yumuşaktır.) Sert sessizler Türkçedeki karşıtları gibi okunurlar. Yumuşak sessizler **я, ю, е, ё, ь, и** önünde bulunurlar. (istisnalar: щ, ж, ц daima serttir.) Rusçada kelimelerin okunuşu Türkçemize azda olsa benzer. Ama Türkçemizdeki gibi tam anlamı ile yazılıp okunmaz. Rusçada vurgulamalar önemlidir. Konuşurken ses tonu çok önemlidir. Vurgunun olduğu harf biraz daha bastırılarak ve üzerinde durularak okunur. Yukarıdaki Rusça alfabe tablosunda göreceğiniz **‘ь’** yumuşatma işaretidir. Tek başına bir harf değildir. Sadece kendinden önce gelen harfin yumuşak okunmasını sağlar. Aynı şekilde **‘ъ’** sertleştirme işaretidir. Tek başına kullanılmaz ve harf olarak okunmaz. Kendinden öncekinin sert okunmasını sağlar. Seslerin çoğunun Türkçede net karşılıkları vardır.Eğer kelimeyi bir harf veya ses tonu ile yanlış söylerseniz anlamı olduğu gibi değişir,en çok buna dikkat etmek lazım.

1-) Rusçada **‘с’** harfi olmadığından bu sesi çıkarabilmek için **«дж»** harflerini beraber okumak gerekir. Bu iki harf yan yana gelince bize **‘с’** sesini verir. Bu harfle ilgili örnek; Азербай**дж**ан :Azerbay**c**an

2-) Rusçada **‘е’**harfi bir kaç farklı şekilde telaffuz edilebilir. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi **‘е’**harfi kelimenin başında (ye) olarak telaffuz edilmiş ama kelimenin ortasında [e] olarak okunmuştur. **‘е’** harfinin kelime başlarında [ye] olarak telaffuz edildiğini söylemek mümkündür. İki sessiz harf arasında kaldığı zamanlarda ise [e] olarak telaffuz edilebilir ama, bunun içinde bazı istisnalar hariç kesin bir kural yoktur.**Египет** (yigipet) **Нет** (niyet)Yukarıdaki kelimede ise kelime içinde tek sesli harf olarak geçen **‘е’** harfi [ye] olarak telaffuz edilmektedir.

Подьезд (pad’yes) **съезд** (s’yez)

Yukarıda verilen kelimelerde görüldüğü gibi sertleştirme ve yumuşatma işaretinden sonra gelen **‘е’** harfi [ye] olarak telaffuz edilebilir.

меня (minya) **её** (yiyo)‘

е’ harfinin bir başka telaffuz şekli ise yukarıda görüldüğü gibi [i] ve ya [yi] olarak okunmasıdır. Bunun için her hangi bir kural yoktur.

3-) ‘в’ harfi Rusça’da aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere bazen [f] olarak telaffuz edilebilir.

Всегда (fsigda) **Встарь** (fstar) **4-) ‘г’** harfi

Rusça’da bazen iki **‘о’** harfi arasında bazen de ‘e’ ve ‘o’ harfleri arasında istisnai olarak [v] olarak okunur. Ve bunun kesin bir kuralı yoktur.

сегодня (sivodenya) **его** (yivo)

5-) ‘сч’ harflerinin yan yana gelmesiyle [ş] sesi çıkar.Aşağıdaki kelimeleri inceleyin.

счастье (ş’ast’yı) **счёт** (ş’yot)

6-) ‘о’ harfi ise sadece vurgusu olduğu zaman [o] olarak okunmasıdır, vurgusuz olduğu yerlerde **‘о’** harfi her zaman [a] olarak telaffuz edilir. Aşağıdaki örnekleri inceleyin;

Моросить (marasit) **Моча** (maça)

CÜMLE KURULUMU

TELEFFUZ ÇALIŞMASI

Да(da)-**evet** **Нет**(niyet)-**hayır** **Дом**(dom)-**ev** **Там**(tam)-**orada** **Тут**(tut)-**burada** **Вот**(vot)-**işte** **Машина**(maşina)-**araba** **Он**(on)-**o** **Йогурт**(yogurt)-**yoğurt** **Роза**(roza)- **gül** **Зонт**(zont)-**şemsiye** **Эта**(eta)-**bu** **Стол** (stol)**- masa**

CÜMLELER

Вот дом (vot dom)-*işte ev* ,**Машина там** (maşina tam)-*araba orada* **,Йогурт тут** (yogurt tut)-*yoğurt burada*

Он там (on tam)-*o burada* ,**Эта зонт** (eta zont) *bu şemsiye* ,**Вот он** (vot on)-*işte o*

Daha öncede belirtildiği gibi Rusçada ses tonu çok önemlidir,çünkü ses tonuna göre cümlenin anlamı değişir.Soru cümlelerini kelimelerin yerlerini değiştirmeden,sadece soru vurgusunu kullanarak çok kolay şekilde oluşturabiliriz.Aşağıdaki örneği inceleyelim;

OLUMLU CÜMLE **OLUMSUZ CÜMLE**

Машина там (maşina tam)-*araba orada* **Машина там ?**(maşina tam)-*araba orada* mı ?

Ders-2

Vurgu,bir hecenin sesle uzatmasıdır. Rusçada sözcük tanımak için çok önemli. Rusçada vurgunun bir kuralı yok, sözcüğü vurgusuyla beraber ezberlemek gerekiyor. Bazen aynı sözcükte bile çekimlenme sürecinde vurgu değişebilir. Sonraları için bir heceden fazla içeren Rus sözcüklerinde vurguyu yukarıda tırnak işareti olarak göstereceğiz. Aynı işaretle (okunuşta) ünsüzün yumuşamasını göstereceğim, dikkat edin, vurgu işareti ünlüden sonra (ve demek ki önceki ünlü vurgulu), yumuşama işareti ünsüzden sonra olur. Not: bir sözcükte “Ё” harfi varsa, vurgu her zaman onun üstünde.

Açıklama 1. “Я”, “Ю”, “Е”, “Ё” harfleri, sertlik ve yumuşatma işaretleri

Rus alfabesinin içinde 33 harf var. Onların ikisi sertlik ve yumuşatma işaretleri, tek başına bunların bir sesi yok, önceki ünsüz harfin yumuşak ya da sert olduğunu gösteriyor. 10 ünlü ve 21 ünsüz harf var.

Ünlülerden (А, О, И, Э, Ы, У, Я, Ю, Е, Ё) 4 harf çift seslidir: Я, Ю, Е, Ё. Onların ilk sesi “Y”. Sözün başında, ünlüden, yumuşatma ve sertlik işaretlerinden sonra onlar iki ses olarak okunuyor. Sözün içinde ya da bitiminde ünsüzden sonra “Я” yumuşak bir “А” olarak okunur, “istiklal” sözcüğündeki gibi. Ünsüz ve “Я” arasında hiç ara yoktur.(Mesela, “Antalya” sözcüğü içinde “L”den sonra, ünsüzün yumuşaması yüzünden bahsettiğim ara var, ama imla kurallarına göre aranın olduğu göstermek gerekiyorsa “ЬЯ” yoksa “ИЯ” yazarız). Diğer üç harf aynı, böyle durumlarda bitişik hiç aralıksız okunur. Ünsüzden sonra “Е” ve “Ё” Rusçanın özgün harfleri. “Ё” harfi Türkçedeki “Ö” harfine hiç benzemiyor, telaffuzunda asla dudak hareketi yok. Türkçeden en yakın örnek – “yemek” sözcüğünde birinci ve ikinci “e”, ya da “söyle”deki “e” . “Ю” harfi de “Ü” harfinden farklı olarak dudaksız söylenir.

Örnekler:

ЯБЛОКО (ya’blako) - elma

ЯСНО (ya’sna) – belli,

ИСТОРИЯ (isto’riya) - tarih,

КАЛЬЯН (kalya’n) – nargile.

Burada “Я” tam iki harf olarak söylenir: “Y” ve “A”.

МЯСО (mya’so) – et,

КАТЯ (ka’tya) – bir kız ismi.Burada “Я” yumuşak bir “А” şeklinde söylenir.

НЕТ (nyet) – hayır, yok,

ЛЕС (lyes) – orman,

СООБЩЕНИЕ (saapşe’niye) – mesaj (birinci “e” tek sesli, ikinci çift sesli).

ЁЖ (yoş) – kirpi,БЬЁТ (byot) – vuruyor.Burda “Ё” iki sesli.

МЁРЗНУТЬ (myo’rznut’) – üşümek.Burada bitişik ve tek sesli söylenir.

ВЬЮГА (vyu’ga) – tipi,ЮГ (yuk) – güney.

КАТЮША (katyu’şa) – füze ismi, aynı zamanda kız isminin kısaltması.

Açıklama 2. “Ж”, “Ш”, “Ц”, “Ч”, “Щ” harfleri

Rusçada “Ж”, “Ш”, “Ц” harfleri her zaman sert. “И”, “Е”, “Ё” harfleri onlarla beraber gelirse “Ы”, “Э”, “О” olarak okunur. “Ж”, “Ч” ve “Ш”den sonra “Ы” harfinin yazılması yasaktır, “И” yazmak gerekiyor. “Ш” ve “ШЬ” aynı okunur (sert). “Ч” harfi, “Щ” harfi gibi her zaman yumuşaktır. “ЧЭ”, “ЧЫ”, “ЩЭ”, “ЩЫ” gibi yazmasını asla göremezsiniz. “ЧА” ve “ЩА” “А” ile yazılır, ama “Я” var gibi okunur (“Я” ile yazması yasak).

Örnekler:

ЖИЗНЬ (jızn’) – yaşam,

ШИРОКИЙ (şıro’kiy) – geniş,

ЦИРК (tsırk) – sirk,

ЖЕЛАНИЕ (jela’niye) – istek,

ШЕЯ (şe’ya) – boyun,

ЦЕРКОВЬ (tse’rkaf’) – kilise,

ЖЁЛТЫЙ (jo’ltıy) – sarı,

ПРИШЁЛ (prişo’l) – geldi,

ЧИСТЫЙ (çi’stıy) – temiz.

Ders-3

Açıklama 3. Tonlu ve tonsuz harfleri

Rusçada 6 çift tonlu-tonsuz ünsüz var. Bunlar: В – Ф,Д – Т,Г – К,Ж – Ш,Б – П,З – С. Yazılış ve okunuşta bir birinin yerine gelebilir. Mesela, “С” yazılıyor, “З” okunuyor, ya da tersine “З” yazılıyor, “С” okunuyor. Okunuş şekli, harfin sözün içinde zayıf ya da güçlü durumunda olduğuna bağlı.

Ünsüz için güçlü durum: İki sesli arasında.2. Sessizden sonra sesli harf geliyorsa.

Ünsüz için zayıf durum: 1.Ünlüden sonra ünsüzden önce.Sözün başlangıcında ünsüzden önce.Sözün bitiminde.

Güçlü durumda iken sessiz olduğu gibi okunur. Zayıf durumda iken değişebilir. En çok karşılaşılan olay – zayıf durumda olan tonlu tonsuz oluyor. Tabi ki tersine de olabilir. Şimdi en sık görünen olaylara bakalım.

1. Sözcük bitiminde tonlu ünsüzün sağır olması.

Örnek: ГОРОД – go'rat (şehir),ЗУБ – zup (diş). Türkçede aynı olay çok geniştir ve imlaya bile girmiş: arap – arabı, Ahmet – Ahmet'e. Rusçanın farkı ki ünsüz yazıda tonlu kalıyor, sadece okunuşta değişiyor. Sertlik ya da yumuşatma işaretleri bu olaya hiç etkilemiyor.

Örnek: ЦЕРКОВЬ – tserkaf'.Tek farklı değişen sözcük – "БОГ" (tanrı), "boh" olarak okunur.

2. İki ya da daha çok ünsüz arda arda geldiğinde. Birinci harf tonlu ya da tonsuz olarak okunur, ikinci harfe bağlıdır. O tonlu ise ilk harf tonsuzken tonlu olarak okunur. O tonsuz ise önceki tonlu sağırlaşıyor.

Örnekler: СДЕЛАТЬ – zdelat' (yapmak),ВСТАТЬ - fstat' (kalkmak),СКАЗКА – skaska (masal),ОШИБКА – aşipka (hata),УЛЬЯНОВСК – ul'yanafsk (bir şehrin adı). Bu olay bazi ön ekler ve öntakılar okunuşuna ve yazılımına etkiliyor. Mesela, "БЕЗ-" (-sız), "РАЗ-" ve "ИЗ-" (-dan) ön eklerinin son "З" harfi sözcüğün ilk harfine göre "С" harfine dönüşebilir.

БЕЗЗАКОНИЕ – bezzakoniye (yolsuzluk),

БЕСПОРЯДОК – besparyadak (düzensizlik),

ИЗДАЛЕКА – izdaleka (uzaktan),

ИСПРАВИТЬ – ispravit' (düzeltmek),

РАССТАТЬСЯ – rasstat'sya (ayrılmak),

РАЗГОВОР – razgavor (konuşma).

Bu iki ön ek değişiklikleri imlada iz bıraktı. Diğer bir ek, "С-" (fiillerin tamamlanmış şeklinin işareti) yazıda değişmez, ama hem "z" hem "s" olarak telaffuz edilebilir.

Örnek: СДЕЛАТЬ – zdelat' (yapmak),СХОДИТЬ – shadit' (gidip gelmek).

"Р", "М", "Н", "Л" harfleri tonlu olmakla beraber ne yazılım ne okunuş şekline etkiliyor. Mesela, bu harflerin birinden önce tonlu geliyorsa tonlu kalır, tonsuz geliyorsa tonsuz kalır. Sözcüğün ilk harfinin tonlu/tonsuz olması ön takıya da etkiler.

В ДОМ – v dom (ev içine),В ТЮРЬМУ – f tyur'mu (hapishaneye),ИЗ ДОМА – iz doma (evden),ИЗ ТЮРЬМЫ – is tyur'mı (hapishanaden).

Açıklama 4. Vurgusuz ünlüler

Rusçada üstüne vurgu olmayan “О”, “Е”, “Я” harflerinin telaffuzu net değildir. Vurgusuz durumda “О” harfi “a” ve “o” arasında kısa belirsiz bir sese dönüşüyor. Okunuş yazarken bu sesi “a” olarak yazacağım, ama “О”dan farklıdır. Moskovalılar bu sesi tam bir “a” olarak söyler, Ural ve Volga bölgesindeki insanlar onu “o”ya daha yakın telaffuz eder. Ama kurallara göre vurgusuz “О” sadece sözcüğün ilk harfi iken tam “a” olarak okunur.

Örnekler: ОКНО’– akno (pencere),СОБА’КА – sabaka (köpek),ГО’РОД – gorat (şehir). Vurgusuz “Я” harfi “i” olarak telaffuz edilir. Vurgusuz “Е” harfi “i” ve “e” arasında bir ses, ama “i”den farklıdır. Onu “i” olarak yazacağım.

Örnekler:РЕКА’ – rika (nehir), ТЫ’СЯЧА – tısiça (bin). Ama sözcüğün son harfi olarak “Я” olduğu gibi okunur.

КА’ТЯ – katya (kız ismi),ВСТРЕЧА’ТЬСЯ – fstriçatsya (buluşmak). “У”, “Ы”, “Э”, “Ю”, “А”, “И” harflerin okunuşuna vurgu etkilemiyor.

Açıklama 5. Bazı harflerin ve harf bileşimlerin okuması

“Л” harfi rusçada sert ve yumuşak olur. Sözcüğün sonunda tek başına her zaman sert okunması şarttır (örneğin, “mal”, “al”, “kaldırmak” sözcüğündeki gibi), ondan önce “И”, “Е”, “Ё”, “Я” gibi yumuşak harfleri geliyorsa bile “Л” sert kalır. Rusçadan örnekler:

ВСТАЛ – fstal (kalktı),

ХОДИЛ – hadi’l (yürüyordu),

СЕЛ – sel (oturdu),

ПРИШЁЛ – prişo’l (geldi).

“Л”nin yumuşak olduğunu göstermek lazımsa peşine yumuşatma işaretini koyuyorlar:

ШАЛЬ – şal’ (şal),

ЦЕЛЬ – tsel’ (amaç),

СЕЛЬ – sel’ (sel).

“Л”den sonra “И”, “Е”, “Ё”, “Я”, “Ю” harfleri geliyorsa yumuşuyor.

ПОЛЯ – palya’ (tarlalar), ama САЛАТ – sala’t (salata);

ЛЮБЛЮ – lyublu’ (seviyorum), ama ЛУЧШЕ – lu’çşe (daha iyi);

МИЛИЦИЯ – mili’tsıya (milis), ama ЛЫЖИ – lı’jı (kayak). Rus dilinde Türkçedeki “С” sesi yok, onun yerine peş peşe “Д” ve “Ж” harflerini yazarlar.

“Х” harfi çok belirgin bir nefes gibi, ama içinde hırıltı yok. Onu yutmak olmaz.

Bazı harf bileşimlerinin okuması:

ЧН [şn] – КОНЕЧНО (kane'şna – tabi ki), СКУЧНО (sku'şna - sıkıcı), ama bütün benzer sözcükler için bu geçerli değil, mesela, "МОЛОЧНЫЙ" (sütlü) sözcüğündeki "çn" olarak okunur.

ЧТ [şt] – "ЧТО" (şto? – ne?) sözcüğündeki ve ondan türemiş sözcüklerde, "НЕЧТО" (ne'çta - tanımadık bir şey) hariç.

СШ, ЗШ [şş] – ВЫСШИЙ (vı'şşıy – (en)yüksek), НИЗШИЙ (ni'şşıy – (en)aşağıdaki).

СЖ, ЗЖ [jj] – СЖАТЬ (jjat' – kısmak, sıkmak), РАЗЖАТЬ (rajja't' – açmak, bırakmak).

СЧ, ЗЧ [ş'ş'] – СЧИТАТЬ (ş'ita't' – saymak, zannetmek), СЧАСТЬЕ (ş'as't'ye - mutluluk).

ГК [hk] – ЛЁГКИЙ (lyo'hkiy) ve ЛЕГКО (lehko')(hafif, kolay) sözcüklerde

Ders-4

1. Cinsiyet kategorisi

Rusçanın Türkçeden en büyük farkı, Rusçada cinsiyet kategorisinin var olduğu. Türk dillerinde konuşanlar için böyle kategori oldukça zor anlaşılıyor: çünkü Türkçede öyle bir şey yok. Bütün sözcükler (canlı varlıkların ya da cansız nesnelerin adları) dişil, eril yada nötr cins olur; buna göre çekinme olduğu zaman ekleri de değişir. Adlar için cinsiyet sürekli bir özellik, sözcük çoğul şeklinde olduğu zaman cinsiyeti değişmiyor. Diğer sözcük türlerinde (sıfat, zamir) her cinsiyet için sözcüğün bir biçimi var (ve buna ek olarak bir biçimi çoğul için var). Bazı sözcükler sadece çoğul şeklinde kullanılıyor. Onların cinsiyeti belirtmek imkansız. Çok az rast gelen adlar genel cins olur; bu demek ki onlar hem kadına hem erkeğe karşı kullanılabilir.

Cinsiyetler sistemi ya da onun kalıntıları bütün Hint-Avrupa dillerinde var; mesela, İngilizcede 3.şahıs zamirin 3 şekli var: He (erkek için), She (kadın için) ve İt (nötr cins için). Arapçada bu sistem çok güçlü.

Cinsiyetlerin resmi belirtileri (yalın halinde)

Rusçada çoğu sözcüklerin cinsiyeti yalın halindeki şekli bitimi ile kolayca tespit edilebilir. Sadece canlı varlıkları ifade eden sözcükler için cinsiyet kategorisinin fiziksel bir anlamı vardır; diğer kelimeler için cinsiyet – biçimsel bir belirti.

Dişil belirtisi – "А", "Я", "ЬЯ", "ИЯ" harfleri ile bitim.

Örnekler:

КО'ШКА – dişi kedi СТАТЬЯ' – makale, yazı ЖЕНА' - karı, eş

ФАМИ'ЛИЯ - soyadı СЕСТРА' – kız kardeş ТУРЦИЯ - Türkiye

ТЁ’ТЯ – teyze ya da hala РОССИЯ - Rusya

КНИ’ГА – kitap ЗЕМЛЯ’ – yer, toprak

Eril belirtisi – ünsüz veya “Й” ile bitim.

Örnekler:

КОТ – erkek kedi СТОЛ - masa БРАТ – erkek kardeş

МУЗЕ’Й - müze МУЖ – koca КРАЙ – diyar, kenar

Canlı erkek varlıkları belirten ama dişil gibi sona eren (yani “А” ve “Я” ile) bir grup eril sözcük var. Mesela, МУЖЧИ’НА – erkek, ДЕ’ДУШКА – dede, ДЯ’ДЯ - amca ya da dayı. Bazı erkek isimleri ve isim kısaltmaları da bu grupta bulunuyor: ВА’НЯ – İvan’ın kısalttırılmışı, НИКИ’ТА. Bu grup sözcükler çekinmede dişil gibi ek alır, ama sıfatlarla, zamirlerle, ortaçlarla filan beraber kullanırken uyum eril tipinde oluyor sıfat filan eril biçimde kullanılıyor.

Nötr cins belirtisi – “О” ve “Е” ile bitim, bunlar hariç bu grupta “МЯ” ve “ИЕ” (“ЬЁ”) bitimlerle karşılaşabilirsiniz. **Örnekler:**

МО’РЕ – deniz ЗДА’НИЕ – bina

О’ЗЕРО – göl ПЛА’МЯ – alev

НЕ’БО – gök РУЖЬЁ’ - tüfek

И’МЯ - isim ВРЕ’МЯ - zaman

<u>Bu sözcükler hariç nötr cins olan daha birkaç yabancı sözcük var:</u>

ИНТЕРВЬЮ - demeç МЕНЮ - mönü

ЖЮРИ - jüri ТАКСИ – taksi

Bunlar hariç yumuşatma işareti ile biten sözcük grubu var.Bu gruptaki kelimeler ya eril ya da dişil olabilir.Bu grupta eril olan sözcükler:

I-)“Doğal”, “gerçek” erkekleri ifade eden sözcükler

ГОСТЬ - misafir ВОДИТЕЛЬ - şoför

ЦАРЬ - çar КОРОЛЬ - kral

УЧИТЕЛЬ – öğretmen ПИСАТЕЛЬ – yazar

(“-ТЕЛЬ” ekiyle biten bütün sözcükler erildir, ekin anlamı – bir şey yapan, Türkçedeki “-ıcı” gibi)

II-)ay isimleri

ЯНВАРЬ – ocak ФЕВРАЛЬ – şubat v.s.

Bu grupta kesin dişil olan sözcükler:

I-)“Doğal” kadınları ifade eden sözcükler

МАТЬ – anne ДОЧЬ – kız Çocuğu

II-)“-ЗНЬ”, “-СТЬ”, “-СЬ” ekleriyle biten sözcükler

ЖИЗНЬ – yaşam, hayat НОВОСТЬ - haber

ПОДПИСЬ – imza БОЛЕЗНЬ – hastalık

Biçimsel olarak bu gruptaki dişil ve eril sözcükleri bir birinden ayırmak imkansız, ancak kullanıma göre, yanındaki sözcüklere göre belli olur. Yukarıda konuştuğumuz olaylar hariç diğer sözcükleri ezberlemek lazım.

Genel cins sözcükleri çoğunlukla “А” ya da “Я” ile biter:

ЗАДИ’РА, ЗАБИЯ’КА – kavgacı,

ЗАНУ’ДА – sıkıcı bir adam,

ЗАСО’НЯ – uzun uyuyan, uyumayı çok seven,

СИРОТА’ – kimsesiz, öksüz. “СИРОТА” hariç bunlar çok az kullanılmaktadır.

Rusçada hep çoğul kalan sözcükleri de var:

ШТАНЫ’, БРЮ’КИ – pantolon,

НО’ЖНИЦЫ – makas,

КАНИ’КУЛЫ – tatiller (okulda).

Sonekleri çoğulun ekleri gibi olur (“И”, “Ы”).

Cinsiyet kategorisi aşağıdaki sözcük türlerinde var:

adlar,

sıfatlar,

zamirler,

sıra sayı sözcükleri ve “bir” sözcüğü,

fiilin geçmiş zamanı,

sıfatfiil, ortaç. Rus dilinde isim ve onu belirten sözcükleri cinsiyet, sayı ve hal olarak bir birine uymak zorunda. Şu anda sadece cinsiyet olarak bazı uyum olaylarına bakalım. Uyum aşağıdaki sözcük türleri arasında olur:

- isim ve sıfat (ortaç),

- isim ve zamir,

- isim ve sıra sayıları,

- isim ve “bir” sayı sözcüğü,

- isim/kişi zamiri ve kısa sıfat/ortaç,

- isim/kişi zamiri ve geçmiş zamanında fiil.

2. Kişi zamirleri, yalın hali

Я (ya)- ben;

ТЫ (tı) – sen;

ОН (on), ОНА(ana’), ОНО(ano’) – o;

МЫ (mı) – biz;

ВЫ (vı) – siz;

ОНИ (ani') – onlar.

3.şahıs tekilde 3 biçim var: "ОН" eril için, "ОНА" dişil için, "ОНО" nötr cins için. Diğer kişi zamirleri hem kadına hem de erkeğe karşı kullanılabilir. "ВЫ" zamiri ayni zamanda birkaç insan için de, bir insan için de karşı kullanılıyor (Türkçede olduğu gibi saygı göstermek için).

Ders-5

3. Basit isim cümlesi

İsim cümlesinde fiil görevini bir isim veya zamir/sıfat yapar. Rusçada böyle cümleler çok basittir. Özne yerine yalın halinde gösterme ya da kişi zamiri gelir (ad da olabilir), fiil yerine yalın halinde ad, sıfat, zamir gelir. "Ben öğrenciyim" tipi cümlede fiil görevini yapan sözcük ("öğrenci") hiç bir ek almaz için çoğul eki hariç), ama kişi zamirinin, Türkçeden farklı olarak kullanılması mecburen. Çünkü zamir olmasa, kimin öğrenci olduğu hiç belli olmayacak. Çoğul zamirleri ("МЫ", "ВЫ", "ОНИ") yanında isim de çoğul oluyor.

Örnek:Я СТУДЕ'НТ. Ben öğrenciyim.Я РАБОЧИЙ. Ben işçiyim.МЫ СТУДЕНТЫ. Biz öğrenciyiz.ОНИ СТУДЕНТЫ. Onlar öğrencidirler.

1, 2, 3.şahıs tekil kullanırken bahsettiğiniz kişinin erkek veya kadın olduğunu belirtmek ve ilgili sözcük biçimleri kullanmak önemli.

Örnek:ОН СТУДЕНТ. O (erkek) öğrencidir.ОНА СТУДЕ'НТКА. O (kız) öğrencidir.Я СТУДЕНТ. Ben öğrenciyim (erkek söylüyor).ТЫ СТУДЕНТКА. Sen öğrencisin (kadına söyleniyor).

Meslek isimleri. Bazı meslek isimlerinde hem eril, hem dişil şekli oluyor. Burada problem yok. Mesela: "ПЕРЕВОДЧИК"(erkek) ve "ПЕРЕВОДЧИЦА" (kadın) - tercüman; "ПОЭТ"(erkek) ve "ПОЭТЕССА"(kadın) - şair. Bazı meslek isimlerinin dişil ya da eril şekli yoktur, çünkü eskiden beri erkekler (kadınlar) bu işi yapmıyordu. Mesela: "ВРАЧ" – doktor (sadece eril şekli), "ШВЕЯ" – terzi, tekstil işçisi dişil şekli). Ama dişil biçimi olmayan meslek adları daha fazla.İsim cümlesinde kadına karşı böyle bir meslek adı kullanırken o her zaman eril kalıyor, onu belirten sözcükler de (sıfat, iyelik zamiri filan) eril kullanılır, ama karşısındaki kişi zamiri (veya geçmiş zamanında fiil) dişil olur.

Örnek:ОН ВРАЧ. O (erkek) doktor.ОНА ВРАЧ. O (kadın) doktor.ОНА ПО'ВАР. O (kadın) aşçıdır.ОНА УЧИ'ТЕЛЬНИЦА. O (kadın) öğretmen.

ОН ХОРОШИЙ ВРАЧ. – O iyi bir doktor.(sıfat eril şekilde)

ОНА ХОРОШИЙ ВРАЧ. – O iyi bir doktor.(sıfat eril şekilde, ama kişi zamiri dişil, doktorun kadın olduğunu gösteriyor)

ВРАЧ ПРИШЕЛ. – Doktor geldi.(isim de, fiil de erildir)

ВРАЧ ПРИШЛА. – Doktor geldi.(meslek adı erildir, ama fiil dişil şekilde ve gelenin kadın olduğunu belirtiyor)

4. Soru cümlesi

Rusçada soru sormak için bir soru edatı yok. Cümle aynı, olumlu şekilde olduğu gibi kalıyor, yazıda sonuna mecbur olarak soru işareti gelir, telaffuzda soru olduğu ses tonu değişmesiyle anlaşılır (cümlenin sonunda ses yükselir ve hemen düşer).

Örnek:ОН ПОВАР? O aşçı mı?ТЫ СТУДЕНТ? Sen öğrenci misin? (erkeğe soru)ТЫ СТУДЕНТКА? Sen öğrenci misin? (kadına soru)ДА, Я СТУДЕНТ. Evet, ben öğrenciyim. (erkeğin cevabı)ДА, Я СТУДЕНТКА. Evet, ben öğrenciyim. (kadının cevabı)

5. Olumsuz cümle

Olumsuz biçimi, sözcüğün önüne “НЕ” (“değil”) edatının gelmesiyle oluşur, başka hiç bir sözcük değişmez. Edat vurgusuzdur, “ni” olarak okunur. Fiil, sıfat, ad filan için edat aynı.

Örnek:Я СТУДЕНТ. - Ben öğrenciyim.Я НЕ СТУДЕНТ. – Ben öğrenci değilim.ВЫ НЕ СТУДЕНТ? – Öğrenci değil misiniz?

6. “ЭТО” işaret zamiri ile cümleler

“Bu” anlamını taşıyan zamir “bu masadır” tipindeki cümlelerde kullanılır. Rusçada gösterme durumunda “o” gibi zamirler kullanılmaz. Bir şeyin konuşandan uzak ya da yakın olduğunu göstermek gerekiyorsa, “ТАМ” (orada) ve “ЗДЕСЬ” (burada) sözcükleri var. Bu tip cümlede ne zamire ne adlara bir ek gelir. Ad tekil veya çoğul kullanılabilir.

Örnekler:ЭТО СТОЛ. *Bu masadır.*ЭТО Я. *Bu benim.* ЭТО АХМЕД. *Bu Ahmet.* ЭТО МАГАЗИН. *Bu mağaza (bakkal, dükkan).*ЭТО КОШКА. *Bu kedi.*ЭТО КОШКИ. Bu kediler.ЭТО КОМНАТА. ЗДЕСЬ СТОЛ, ТАМ КРОВАТЬ. *Bu oda. Burada masa, orda karyola (var).*

7. Soru zamirleri

Yukarıdaki iki tip cümle soru zamirleriyle kullanmak mümkün. Rusçada onlar çok çeşitli, biz şimdi ancak birkaç tane kullanmaya bakarız.

КТО? – Kim?ЧТО? – Ne?КАК? – Nasıl?ГДЕ? – Nerede?КУДА’? – Nereye?ОТКУ’ДА? – Nereden?ПОЧЕМУ’? – Neden?

Örnek:КТО ЭТО?/ЭТО КТО? – Bu kimdir?ЧТО ЭТО (ТАКО’Е)? – Bu nedir? ГДЕ ПРЕПОДАВА’ТЕЛЬ? – Öğretmen nerde?ТЫ (СЕЙЧА’С) ГДЕ? – Sen (şimdi) nerdesin?

DERS-6

. Tanışma ve vedalaşma En çok kullanılan selamlaşma biçimi – ЗДРАВСТВУЙТЕ (merhaba) (“zdra’stvuyte” olarak okunur, “V” harfi okunmaz; halk ağzında bazen “zdras’te” olana kadar kısalır). Sözcük anlamı – sağlık dileği, Türkçedeki “sağ ol” gibi. “sağ ol” gibi de bu emir kipinde bir fiil, o yüzden iki şekli olabilir: “siz” (ЗДРАВСТВУЙТЕ) ve “sen” (ЗДРАВСТВУЙ).

Rusçada, Türkçedeki “iyi günler” gibi şahıssız deyimler de var.

ДО’БРОЕ У’ТРО – gün aydın,ДО’БРЫЙ ДЕНЬ – iyi günler,ДО’БРЫЙ ВЕ’ЧЕР – iyi akşamlar, ДО’БРОЙ (СПОКО’ЙНОЙ) НО’ЧИ – iyi geceler.İlk üçü vedalaşmada kullanılmaz. Son deyim uyumaktan önce söylenir.

Diğer selamlaşma biçimleri:

ПРИВЕТ! – Selam! (arkadaş arasında söylenir, resmi bir yerde asla söylenmez).ЗДОРОВО! (zdaro’va) – Selam!(ЗДРАВСТВУЙТЕ gibi sağlık dileği olan ve en çok erkek arkadaşlar ortamında kullanılan bir biçim). Vedalaşırken resmi olarak “ДО СВИДАНИЯ” (da_svida’niya) denir. Deyim şahıssız ve “buluşmaya kadar” demektir.

Arkadaş arkadaşa “ПОКА’!” ya da “ДАВА’Й!” der (son deyim halk arasına kullanılır). Türkçedeki “görüşürüz” – УВИ’ДИМСЯ – az rasgelen bir sözcük.

Şark kültüründe selam söyledikten sonra insanın durumunu sormak gerekir: Nasılsın? Durumun nasıl, iyi mi? Rus kültüründe öyle bir şey söylemek mecburiyeti yok. Eğer sormak istiyorsanız, “КАК ДЕЛА?” (kag_dila’ – “işlerin nasıl?” - şahıssız) ya da “КАК ПОЖИВАЕШЬ?” (kak pajiva’iş – “nasıl yaşıyorsun?” - 2.şahıs tekil) diyebilirsiniz.

Bir eve gelirken evdekiler size “ДОБРО’ ПОЖА’ЛОВАТЬ!” yani “Hoşgeldin(iz)” söyler. “Hoş bulduk” gibi cevap Rusçada yok. Teşekkür etmek veya bir şey söylememek gerekiyor. Bir insanla ilk tanışmada, o adını söyledikten sonra “РАД(А) ПОЗНАКОМИТЬСЯ” (ra’d(a) paznako’mitsya) ya da “ПРИЯ’ТНО ПОЗНАКО’МИТЬСЯ”(priya’tna paznako’mitsya) denir. Deyimin ikisi de “(tanıştığımıza) memnun oldum” demektir.

Birinci deyimde “РАД” sözcüğünü erkek, “РАДА” sözcüğünü kadın söyler. İkinci deyim şahıssız.

9. Sahiplik zamirleri

Rusçada 1. ve 2.şahıs sahiplik zamirleri, bağlı olduğu sözcüğe göre eril, dişil, nötr cins ya da çoğul şeklinde olur. 3.şahıs zamirlerin bütün cinsler, sayılar, haller için bir şekli var. Bütün zamirler hale göre değişir. Biz şimdi sadece yalın haline bakalım.

zamir	eril	dişil	nötr cins	çoğul
Я	МОЙ (moy)	МОЯ (maya')	МОЕ (mayo')	МОИ (mai')
МЫ	НАШ (naş)	НАША (na'şa)	НАШЕ (na'şe)	НАШИ(na'şı)
ТЫ	ТВОЙ (tvoy)	ТВОЯ(tvaya')	ТВОЕ(tvayo')	ТВОИ(tvayı')
ВЫ	ВАШ (vaş)	ВАША (va'şa)	ВАШЕ (va'şe)	ВАШИ(vaşı)
ОН	ЕГО (ivo')	ЕГО	ЕГО	ЕГО
ОНА	ЕЕ(iyo')	ЕЕ	ЕЕ	ЕЕ
ОНО	ЕГО(ivo')	ЕГО	ЕГО	ЕГО
ОНИ	ИХ (ih)	ИХ	ИХ	ИХ

Görebildiğiniz gibi 3.şahıs eril ve nötr cins biçimleri aynı. 1. ve 2. şahısta eril biçimleri ünsüzle, dişil biçimleri “A”/”YA” ile, nötr cins “E”/“YO” ile, ve çoğul biçimleri “İ” ile sona eriyor.

Sahiplik zamirleri isimle kullanmasında isime hiçbir ek gelmez.

Kullanma örnekleri:

МОЙ БРАТ – (benim) kardeşim ТВОЙ СЫН – (senin) oğlunМОЯ СЕСТРА – kız kardeşim ТВОЯ ДОЧЬ - kızın МОЁ ОКНО – pencerem

ТВОЁ ДЕЛО - işinМОИ ДЕТИ – çocuklarım ТВОИ ДЕЛА - işlerin НАШ ДЕДУШКА – (bizim) dedemiz

ВАШ РЕБЁНОК – (sizin) çocuğunuz НАША БАБУШКА – nenemiz ВАША КОШКА - kediniz

НАШЕ ДЕЛО - işimiz ВАШЕ ОКНО – pencereniz НАШИ СТУДЕНТЫ - talebelerimiz

ВАШИ ДЕТИ - çocuklarınız ЕГО ЖЕНА - onun(erkeğin) karısı ЕЁ МАШИНА – onun(kadının) arabası

ЕГО БРАТ - kardeşi ЕЁ МУЖ - kocasıЕГО ОДЕЯЛО - yorganı ЕЁ ОКНО - penceresi

ЕГО ДЕТИ – çocukları ЕЁ КОШКИ - kedileri ИХ ДОМ – onların evi(evleri) ИХ КОШКА – onların kedisi(tekil)

ИХ МАШИНА - arabaları ИХ КОШКИ – onların kedileri(çoğul)ИХ ОКНО – pencereleri

10. “A” edatı

Bu edatın Rusçada kullanımı çok geniştir. “Ya”, “Peki”, “İse” yerine kullanılabilir, bazen Türkçede bir edat olmadığı yere gelebilir (karşı çıkma ya da ters duruma düşme olayı varsa).

Örnekleri:

Ты кто? – Я Мехмет. А ты кто?

Sen kimsin? – Ben Mehmet. Ya sen kimsin?

Как поживаешь? – Хорошо. А ты?

Nasılsın? – İyiyim. Ya sen?

Я дома, а Ахмед на работе.

Ben evdeyim, Ahmet ise işte.

Он не Ахмед, а Мехмет.

O Ahmet değil, Mehmet.

Это не моя мама, а моя тётя.

Bu annem değil, teyzem.

Это не наша кошка, а ваша.

Bu bizim değil, sizin kediniz.

Ders-7

Rus isimlerin açıklaması

Tam Rus isminin 3 parçası var: kişisel isim, baba adı ve soy isim. Rus kişi isimleri genelde Roma ya da Yunanistan kökenli, Slav aslı isimler oldukça az. İsmin 2 şekli kullanılıyor: kısa ve tam. İsim kısaltmaları resmi olmayan ortamda kullanılıyor, mesela, akraba ve arkadaşlar arasında.

Bazı Rus isimlerinin tam ve kısaltmış şekilleri

Александр – Саша, Шура	Александра – Саша, Шура
Станислав – Стас	Анастасия – Настя
Алексей – Алёша, Лёша	Анна – Аня
Константин – Костя	Валентина – Валя
Павел – Паша	Виктория – Вика
Петр – Петя	Екатерина – Катя
Василий – Вася	Елена – Лена
Виктор – Витя	Елизавета – Лиза
Михаил – Миша	Ирина – Ира
Валерий – Валера	Ксения – Ксюша
Иван – Ваня	Людмила – Люда
Владимир – Вова, Володя	Мария – Маша
Николай – Коля	Надежда – Надя
Сергей – Серёжа	Наталья – Наташа
Евгений – Женя	Татьяна – Таня

Görebildiğiniz gibi erkek isimlerinin kısaltmaları genel olarak “А” ve “Я” ile sona eriyor, onlar dişil gibi çekim ekleri alırlar.

Baba adı şöyle oluşur: erkek adı + -ОВИЧ-ЕВИЧ (erkek için) ya da –ОВНА-ЕВНА-(Н)ИЧНА (kadın için) eki. Kural burada böyle: kişinin babasının tam adı “-Й” ile bitiyorsa ekin ilk harfi “Е” (“Й” harfi düşer; “Й” önceki “И” harfi ise bazen yumuşatma işaretine dönüşür, “Е” harfi ise değişmez), ünsüzle bitiyorsa “О” harfi gelir. Bu ekler isimdeki vurguyu değiştirmezler.

Örnekler:

Алекса’ндр + -ОВИЧ = Алекса’ндрович,

Серге’й + -ЕВИЧ = Сергее’евич,

Васи’лий + -ЕВИЧ = Васи’льевич,

Бори’с + -ОВНА = Бори’совна,

Алексе’й + -ЕВНА = Алексе’евна,

Илья’ + -НИЧНА = Ильи’нична,

Ники’та + -ИЧНА = Ники’тична.

Kişi adı ve baba adı beraber söylenirken saygılı muamele sayılır, mesela, Лидия Ивановна, Иван Васильевич.

Ruslarda kadının ve erkeğin soyadı farklı olur. Kadın soyadında sonuna bir “А” gelir. Soneklerine göre iki tip soy isim var: “-ОВ/-ЕВ/-ЁВ” ile biten (kadın için aynısı “-ОВА/-ЕВА/-ЁВА”) ve “–ИН/-ЫН” (kadın için “-ИНА/-ЫНА”) ile bitenler. Birinci grup

ekleri olan soyadları eril bir sözcükten, ikinci grup ekleri olanlar dişil bir sözcükten ileri gelmektedir.

Gramer bir biçimi olarak soyadı tamlama demektir, sonundaki ekler Türkçedeki tamlama ekine (“-nın”) benzer. Eski Rusya da soyadı uzun süre yoktu, insanı tanıtmak için adına babasının adı, lakabı ya da mesleği ekleniyordu, mesela, ИВАН КОШКИН СЫН (СЫН - oğul) – “‘КОШКА” lakabı taşıyan adamın oğlu İvan’, ИВАН КУЗНЕЦОВ СЫН – “demircinin oğlu İvan”. Sonra bu lakabları soy isim olarak kaldılar; adamın tam adı öyle yazmaya başladılar: ИВАН ПЕТРОВ СЫН КОШКИН, daha sonra bu “ПЕТРОВ СЫН” şimdiki “ПЕТРОВИЧ” oldu.

Tabi Ruslarda gösterdiğimiz ekleri olmayan yabancı soy isim çoktur. Mesela, ukrain soyadların çoğu “-ОНКО/-ЕНКО” ile biter “-ИЧ” ile sona eren soyadı büyük ihtimal Belarus (ya da ukrain).

Ders-8

Rusçada kelime yapısı Rus dilbilimi kelimeyi 5 parçaya ayırıyor. **1-)**En önemli olan, sözcüğün asıl anlamını taşıyan kısım **kök**tür. Türkçeden farklı olarak Rusçada bazı köklerde harf(ünlü ya da ünsüz)değişebilir. Tarih bölümünde yazdığım ünsüz yumuşatması süreci yüzünden kökün son “К”, “Г”, “Ц”, “Ч”, “З”, “Ж” harfleri çokça bir birinin yerini alabiliyorlar türemesinde, çekinmesinde filan).

Örnek:

СНЕГ*(kar)* – СНЕЖНЫЙ*(karlı).*

2-)Kökün önüne gelen parça - **önek**. Rusçada belli önekler vardır, onlar sözcüklere ek bir renk verebilir veya anlamını tam değiştirebilirler.

Örnek:

ШЁЛ – *yürüyordu*, ПРИ-ШЁЛ – *geldi*, НА-ШЁЛ – *buldu*; ХОРОШИЙ – *iyi,* НЕХОРОШИЙ – *kötü, iyi olmayan.* Türkçeden bir örnek: sosyal – asosyal.

3-)Kökten sonra **sonek** olur. Rusçada çok sonek vardır, onlar yeni kelime türemesi ve konuşanın konuşulana dair davranışı göstermesi için kullanılır. Örnek: Mesela, РАБОТА – iş, РАБОТНИК – çalışan, işçi, ЛЕНА – kız ismi, ЛЕНКА – aynı isim, ama küçümseme ekiyle, ЛЕНОЧКА – aynı isim, ama bu şekli şefkat, sevgi ve ilgi göstermek için kullanılır.

4-) Sonekten sonra **bitim** (çoğunlukla son 1-2 harf) var. Bitim, sözcük çekinmesinde değişen kısım. Rusçada coğul eki yoktur, sözcüğün çoğul ya da tekil şekline gelmesini bitim sağlar. O yüzden bitim çoğul şeklinde halden hale surekli değişir. Ünsüzle bitime “sıfır bitim” derler.

5-) Bitim hariç bütün sözcük parçaları **temel**i oluşturuyor; temel – çekinmede değişmeyen sözcük kısmı.

Çoğul kuralları

Rus dilinde çoğul kuralları oldukça zordur. Türkçedeki –lar/-ler gibi tek çoğul eki yoktur. Çoğul şeklinde sözcüğün bitimi değişir. Bu değişime göre bütün sözcükleri 2 gruba bölebiliriz (cinsiyete bağımsız olarak):

grup – “–Ы”/“-И” bitimleri alır (eril ve dişil sözcüklerin çoğu).

grup – “-А”/“-Я” bitimleri alır (küçük bir grup eril ve nötr cins sözcük).

GRUP-I

1)“–Ы” bitimi sert ünsüzler sonra gelir(erilde):

КОМПЬЮ’ТЕР*(bilgisayar)* – КОМПЬЮ’ТЕРЫ*(bilgisayarlar)*

ШКАФ*(dolap)* – ШКАФЫ’*(dolaplar)*

ДИВА’Н*(kanepe)* – ДИВА’НЫ*(kanepeler)*

2)dişil için “–Ы” bitimi “А” yerine gelir:

ЖЕ’НЩИНА*(kadın)* – ЖЕ’НЩИНЫ*(kadınlar)*

СЕСТРА’*(kız kardeş)*– СЁ’СТРЫ*(kız kardeşler)*

МАШИ’НА*(araba)* – МАШИ’НЫ*(arabalar)*

3)“-И” bitimi, “Ь”, “Й”, “Я” bitimleri yerine gelir:

ДЕНЬ*(gün)* – ДНИ*(günler)*

НОЧЬ*(gece)* – НО’ЧИ*(geceler)*

СЛОВА’РЬ*(sözlük)* – СЛОВАРИ’*(sözlükler)*

ГОСТЬ*(misafir)* – ГО’СТИ*(misafirler)*

МУЗЕ’Й*(müze)* – МУЗЕ’И*(müzeler)*

НЕДЕ’ЛЯ*(hafta)* – НЕДЕ’ЛИ*(haftalar)*

ФАМИ’ЛИЯ*(soyadı)* – ФАМИ’ЛИИ*(soyadları)*

(tek istisna “УЧИ’ТЕЛЬ”(öğretmen) sözcüğü, çoğulda “УЧИТЕЛЯ’” oluyor)

4)istisna olarak “Г”, “К”, “Х”, “Ж”, “Ч”, “Ш”, “Щ” harflerinden sonra “-И” gelir.

КНИ’ГА*(kitap)* – КНИ’ГИ*(kitaplar)*

ВРАГ*(düşman)* – ВРАГИ’*(düşmanlar)*

КО’ШКА*(kedi)* – КО’ШКИ*(kediler)*

НОЖ*(bıçak)* – НОЖИ’*(bıçaklar)*

ЛЫ’ЖА*(kayağın bir tanesi)* – ЛЫ’ЖИ*(kayak)*

ВРАЧ*(doktor)* – ВРАЧИ’*(doktorlar)*

ТОВА’РИЩ*(arkadaş)* – ТОВА’РИЩИ*(arkadaşlar)*

ДА’ЧА*(yazlık)* – ДА’ЧИ*(yazlıklar)*

УЧЕ’БНИК*(ders kitabı)* – УЧЕ’БНИКИ*(ders kitapları)*

НОСО’К*(çorabın teki)* – НОСКИ’*(çorap)*

Dikkat edin ki “-ЕК” ve “-ОК” küçültme ekleriyle biten sözcüklerin sonuna bir bitim (yani ünlü harf) gelince ekteki “Е” ve “О” harfleri düşer, mesela, “листо’чек” – “листо’чки”(küçük yaprak), “цвето’к”-“цветки”’(çiçek) ; ama bu kural sadece ekler için geçerli, bu harfler kökün parçası olduğu zaman asla düşmez.

GRUP-II

1-) Bu grupta olan “А” ile biten eril sözcükler daha az, ama onlar oldukça sık kullanılıyor. Rus dilinde eril çoğul şekli için “А” ve “Ы/И” ile bitim rekabet ederler, ve sözcükleri bitimine göre bir birinden ayırmak için bir kural yoktur. “А” harfi ile bitim sert ünsüzden sonra gelir:

ГО’РОД – ГОРОДА’ *(şehir)* ПО’ЕЗД – ПОЕЗДА’ *(tren)*

СНЕГ – СНЕГА’ *(kar)* ДОМ – ДОМА’ *(ev)*

ВЕ’ЧЕР – ВЕЧЕРА’ *(akşam)* ЛЕС – ЛЕСА’ *(orman)*

ЦВЕТ – ЦВЕТА’ *(renk)* ПА’СПОРТ – ПАСПОРТА’ *(pasaport)*

О’СТРОВ – ОСТРОВА’ *(ada)* БЕ’РЕГ – БЕРЕГА’ *(kıyı)*

2-)nötr cins sözcüklerde “О” yerine “А” gelir:

СЛО’ВО – СЛОВА’ *(söz)* ОКНО’ – О’КНА *(pencere)*

ЛИЦО’ – ЛИ’ЦА *(yüz)* ПИСЬМО’ – ПИ’СЬМА *(mektup)*

3-)nötr cins sözcüklerde “Е”(“Ё”) yerine “Я” gelir:

ПО’ЛЕ – ПОЛЯ’ *(tarla)*

ЗДА’НИЕ – ЗДА’НИЯ *(bina)*

РУЖЬЁ’ – РУ’ЖЬЯ *(tüfek)*

ÖZEL OLAYLAR:

1-)“МЯ” ile biten nötr cins isimler “МЕНА” bitimi alırlar.

И’МЯ – ИМЕНА’ *(isim)*

ВРЕ’МЯ – ВРЕМЕНА’ *(zaman)*

2-)“НИН” ile biten millet ve mezhep mensupları adlandıran eril sözcükler sonuna, “НИН” yerine “НЕ” bitimi alırlar.

МУСУЛЬМА’НИН – МУСУЛЬМА’НЕ *(Müslüman)*

ХРИСТИА’НИН – ХРИСТИА’НЕ *(Hıristiyan)*

АРМЯНИ’Н – АРМЯ’НЕ *(ermeni)*

ЕГИПТЯ’НИН – ЕГИПТЯ’НЕ *(mısırlı)*

РОССИЯ’НИН – РОССИЯ’НЕ

ГРАЖДАНИ’Н – ГРА’ЖДАНЕ

İstisna burada “ЦЫГА’Н*”(Çingene)* sözcüğü – çoğul “ЦЫГА’НЕ”. Sadece “Н” ile biten millet isimleri normal “Ы” bitimi alıyorlar: ГРУЗИ’Н – ГРУЗИ’НЫ *(Gürcü)* .

3-)“-ОНОК”/ “-ЁНОК” ile biten hayvan yavruları isimleri: “-ОНОК” yerine “-АТА”, “-ЁНОК” yerine “-ЯТА” gelir:

МЕДВЕЖОНОК – МЕДВЕЖАТА(*ayı yavrusu,* “МЕДВЕДЬ” - ayı sözcüğünden türeme)

КОТЁНОК – КОТЯТА*(kedi yavrusu)*

4-)çoğul şekli özel olan sözcükler:

ДРУГ – ДРУЗЬЯ *(dost)* СТУЛ – СТУЛЬЯ *(sandalye)*

ДЕРЕВО – ДЕРЕВЬЯ *(ağaç)* ЛИСТ – ЛИСТЬЯ *(yaprak)*

БРАТ – БРАТЬЯ (kardeş) СЫН – СЫНОВЬЯ *(oğul)*

РЕБЁНОК – ДЕТИ *(çocuk)* ЧЕЛОВЕК – ЛЮДИ *(insan, adam)*

СОСЕД – СОСЕДИ *(komşu)* ЯБЛОКО – ЯБЛОКИ *(elma)*

ГОСПОДИН – ГОСПОДА *(efendi)* УХО – УШИ *(kulak)*

Ders-9

Sıfat,Sıfatlar ve zamirler uyumu kuralı

Rusçada “sıfat + isim” yapısında sıfat her zaman isimden öncedir. Sıfatın ve ismin bir birine bağlı olduğunu göstermek için onları aynı cinsiyet, hal ve sayı kullanıyorlar (uyum kuralı). Sıfatın yalın halinde sayı ve cins olarak 4 şekli var: eril tekil, dişil tekil, nötr cins tekil ve çoğul. Sözlüklerde sıfatın eril biçimi verilir. Eril şeklinin görebileceğiniz bitimleri:

“-ОЙ” БОЛЬШОЙ - *büyük,*

“–ЫЙ” НОВЫЙ - *yeni,*

“–ИЙ” ХОРОШИЙ – *iyi.*

Eril sıfat direkt eril olan isme eklenebilir:

БОЛЬШОЙ(eril) + ДОМ(eril) = БОЛЬШОЙ ДОМ *(büyük ev);*

ХОРОШИЙ ЧЕЛОВЕК – *iyi insan.*

Dişil biçimi oluşturmak için eril bitimini “-АЯ” bitimine değiştirmek lazım.

НОВЫЙ – НОВАЯ *(yeni)* İstisna: “-НИЙ” ile biten sıfatlarda “-ИЙ” bitimini “-ЯЯ” bitimi ile değiştirmek lazım.

СИНИЙ – СИНЯЯ *(mavi)*ПОСЛЕДНИЙ – ПОСЛЕДНЯЯ *(son)* Dişil sıfat dişil isimle beraber kullanılır.

НОВАЯ УЧИТЕЛЬНИЦА – *yeni öğretmen(kadın)*

СИНЯЯ МАШИНА – *mavi araba*

Orta cins sıfat**: “-**ОЕ”, “–ЕЕ”, “–ЬЕ” ile sona erer.Çoğul sıfat: “**-**ИЕ”, “-ЫЕ” ile sona erer.

Sıfat bitimlerinin eril, dişil, orta cins ve çoğul biçimlerinde birbirine uyumu

Eril biçimi	Dişil biçimi	Orta cins biçimi	Çoğul biçimi
-ЫЙ новый	-АЯ новая	-ОЕ новое	-ЫЕ новые
-НИЙ синий	-НЯЯ синяя	-НЕЕ синее	-НИЕ синие
-КИЙ высокий	-КАЯ высокая	-КОЕ высокое	-КИЕ высокие
-ОЙ большой	-АЯ большая	-ОЕ большое	-ЫЕ/-ИЕ большие*
-ИЙ** лисий	-ЬЯ лисья	-ЬЕ лисье	-ЬИ лисьи

*)“Ш”den sonra “Ы” telaffuz edilir, ama yazılmaz, “И” yazılır.

**)hayvan, kuş filan isimlerinden türenmiş sahipleme sıfatları için.

Örnekler: Красивый – güzel(eril için), красивая – güzel(dişil için), красивое – güzel(orta cins için), красивые – güzel(çoğul için).

Старый кот – eski(yaşlı) *kedi*

Старая тетрадь – *eski defter*

Старое пальто – *eski palto*

Старые люди – *yaşlı adamlar*

Sıfat cümlede fiilin yerine geliyorsa gene özneye cinsiyet ve sayı olarak uymak zorundadır.

Она красивая. *O (kadın) güzeldir.*

Он красивый. *O (erkek) güzeldir.*

Оно новое. *O (orta cins bir eşya, mesela, palto) yenidir.*

Моя жена красивая. *Benim karım güzeldir.*

Ты хороший. *Sen iyisin (erkeğe).*

Ты хорошая. *Sen iyisin (kadına).*

Вы хорошие дети. *Siz iyi çocuklarsınız (çoğul)*

Вы красивая. *Siz güzelsiniz (saygı ile tek kadına, o yüzden tekil).*

Вы хороший врач. Si*z iyi bir doktorsunuz* (kadına da erkeğe de olabilir, çünkü “врач” hem eril hem dişil olabilir).

Мы умные. *Biz akıllıyız.*

Они умные. *Onlar akıllıdırlar.*

Моё новое пальто – *benim yeni paltom.(*Bu biçim cümlelerde önce zamir, sonra sıfat gelir.)

Sıfatın soru sözcüğü “КАКОЙ” (КАКАЯ, КАКОЕ, КАКИЕ) – *nasıl? ne? ne gibi?*

Örnek: Какой он человек? – *Nasıl bir adamdır?*

Это какая улица? – *Bu ne sokak?*

Какая книга? Синяя книга. – *Nasıl bir kitap? Mavi kitap.*

Rusçada bütün renkler isimleri sıfattır. Örneğin: синий (цвет) – mavi (rengi).Her sıfat gibi çekim yapar.

Sıfatın önüne olumsuz edatı “НЕ” gelebilir. Sıfat anlamını tersine değiştiriyor.

Bir ad önünde çoğu zaman edat ve sıfat bitişik yazılır. Ama karşı koyma olayı varsa (mesela sıfattan sonra “А” edatı bulunur), ayrı yazılır.

Некрасивая девушка - *güzel olmayan kız*

Эта книга не старая, а новая. *Bu kitap eski değil, yenidir.*

Я не старый. Yaşlı değilim *(gencim gibisinden).*

<u>Adların genetif (tamlayan) hali.</u>

Aşağıdaki tabloda genetif halinin (tekilde) şekillerinin oluşması görebilirsiniz.

Çekim	harf değişimleri	örnekler	istisnalar
1	1)"А" ile biten eril ve dişil sözcükler: "А" yerine "Ы" gelir	Ма'ма – ма'мы Сестра' – сестры' Па'па – па'пы Ле'на – Ле'ны	Ната'ша – Ната'ши ("Ш", "Щ", "Ч"den sonra "И" yazılır)
	2)"Я" ile biten eril ve dişil sözcükler: "Я" yerine "И" gelir	Дя'дя – дя'ди Тё'тя – тё'ти Ка'тя – Ка'ти	
	3)"КА" ile biten dişil sözcükler: "А" yerine "И" gelir	Ко'шка – ко'шки Соба'ка – соба'ки	
2	1)ünsüzle biten eril ve "О" ile biten orta cins sözcükler: sonuna/"О" yerine "А" gelir	Дом – до'ма Муж – му'жа Окно' – окна' Стекло' – стекла'	
	2)"Е" ile biten orta cins ve "Ь" ile biten eril sözcükler: "Е"/"Ь" yerine "Я" gelir	Мо'ре – мо'ря По'ле – по'ля Конь – коня' День – дня	
	3)"ИЕ" ile biten orta cins sözcükler: "ИЕ" yerine "ИЯ" gelir	Зда'ние – зда'ния Созна'ние – созна'ния	
	4)"МЯ" ile biten orta cins sözcükler: "МЯ" yerine "МЕНИ" gelir	Вре'мя – вре'мени Пле'мя – пле'мени	
3	1)"Ь" ile biten dişil sözcükler: "Ь" yerine "И" gelir	Мышь – мы'ши Ночь – но'чи	Мать – ма'тери Дочь – до'чери

Rusçada hiç çekimlenmeyen (yani halden hale değişmeyen) sözcükler var. Mesela: пальто – palto, кофе – kahve, шоссе – şöse, – çoğunlukla dile girmiş yabancı sözcükler. “а” ya da “я” ile bitmeyen kadın isimleri ve yabancı kökenli kadın soyadları da çekimlenmez, mesela, Маргарет, Айше, Айгюль, Илькай gibi isimleri ve Кайя, Смит, Руденко, Павлович gibi kadın soyadları her halinde değişmez, ama Fatma gibi isim değişir.

<u>Kişi zamirlerinin ve sıfatların genetif hali.</u>

Kişi zamirleri:

Я – меня

Ты – тебя

Мы – нас

Вы – вас

Она – её/неё

Он, оно – его/него

Они – их/них

Kişi zamirinin genetif hali ve iyelik zamirleri karıştırmayın (türkçede onlar aynı); zamirin genetif hali birçok yapılarda kullanılır. 3.şahıs zamirlerin, önünde bir öntakı varsa, başına “Н” harfi geliyor, öntakı yoksa, ünlü ile başlayan biçimleri kullanılıyor.

Ders-10

Sıfatları: Orta cins ve eril’in “ГО” bitimi “va” olarak okunur. Mesela: высокого – vıso’kava, синего – si’niva, нового – no’vava. “-ОЙ” ile erilde bitenler(örnek – голубо’й, большо’й) hariç bütün bu bitimleri vurgusuz. Çekimlenmede vurgu değişmez.

şekil	son harflerin değişimi	örnek, yalın hali	örnek, genetif hali
çoğul, dişil, eril ve orta cins	-ЫИ/-ОЕ -ОГО	новый новое	нового
	-АЯ -ОЙ	новая	новой
	-ЫЕ -ЫХ	новые	новых
	-НИИ/-НЕЕ -НЕГО	синий синее	синего
	-НЯЯ -НЕЙ	синяя	синей
	-НИЕ -НИХ	синие	синих
	-КИИ/-КОЕ -КОГО	высокий высокое	высокого
	-КАЯ -КОЙ	высокая	высокой
	-КИЕ -КИХ	высокие	высоких
	-ОИ/-ОЕ -ОГО	голубой голубое	голубого
	-АЯ -ОЙ	голубая	голубой
	-ЫЕ/-ИЕ -ЫХ/-ИХ	голубые большие	голубых больших
Sahipleme zamirleri	-ИИ/-ЬЕ -ЬЕГО	лисий лисье	лисьего
	-ЬЯ -ЬЕЙ	лисья	лисьей
	-ЬИ -ЬИХ	лисьи	лисьих

İyelik zamirlerinin genetif hali

İyelik zamirleri genetif halinde olan isim ile bağlı iken kendisi genetif haline geçer. Bitimleri sıfatlarınki ile aynı tip. Okunuş özellikleri de aynı:

Sonunda “ГО” vurgu altında “vo” olarak, vurgusuz “va” olarak okunur, mesela, моего – maivo’, твоего – tvaivo’, нашего – na’şiva, вашего – va’şiva.

“У МЕНЯ ЕСТЬ…/У МЕНЯ НЕТ…” (benim bir şeyim var/yok) yapısı

“ЕСТЬ” rusçada “var” demektir. Aynı zamanda bu “БЫТЬ”(olmak, varolmak) fiilin şimdiki zamanı. (İkinci anlamı – “yemek” fiilin mastarı.) “НЕТ” hayır ya da yok demektir. “Yok” anlamında halk bazen “НЕ’ТУ” şeklini kullanır (akademik dilinde olmaz). “У МЕНЯ” bende, üstümde, benim demektir. “МЕНЯ” - “Я” zamirinden genetif hali. “У” bir öntakı, yanında, üstünde anlamı taşır.

Rusçada “benim bir şeyim var” (ya da yok) söylemek için bu yapı kullanılır:

“У” + sahibin adı + ЕСТЬ + eşyanın/kişinin adı

(genetif halinde) (yalın halinde)

“У” + sahibin adı + НЕТ + eşyanın/kişinin adı

(genetif halinde) (genetif halinde)

Örnekler:
У меня есть кошка. – Benim kedim var.
У меня есть сын. – Oğlum var.
У нас есть дом. – Evimiz var.
У Кати есть сестра. – Katya’nın kız kardeşi var.
У меня здесь нет тетради. – Burada defterim yok.
У Ахмеда нет детей. – Ahmet’in çocukları yok.
У вас есть книга? Нет, у меня нет книги. - Kitabınız var mı? Hayır, kitabım yok.
У меня дома есть стол. – Evde masam var.
У меня на работе нет компьютера. – İş yerimde bilgisayar(ım) yok.
Adlara sıfat ya da zamir gelebilir, ve ad genetif halinde ise onlar da genetif halinde oluyor.
Моя сестра – у моей сестры
Красивая девушка – у красивой девушки
У моей сестры есть муж. – Benim kız kardeşimin kocası var.
У Кати нет красного пальто. – Katya’nın kırmızı paltosu yok.
У моего брата нет черной кошки дома. – Kardeşimin evimde siyah kedi(si) yok.
Aynı yapı, burda ya da orda bir şeyin olup olmadığını söylemek için kullanılır.
Здесь есть магазин. – Burda bir mağaza var.
Там нет магазина. – Orda mağaza yok.

Ахмеда здесь нет. - Ahmet burada yok.(ya da sadece “Ахмеда нет” – Ahmet yok, burada isim kesinlikle genetif halinde kalıyor.)

“Fatma’nın kardeşi” yapısı

Türkçede belirtili ad tamlamasını kuran sözcüklerin ikisi de bir ek alıyor. Rusçada ancak onlardan biri değişir (tamlayıcı olan), diğeri (tamlanan) çoğul bitimi almaktan başka hiç bir türlü değişmez. Tanlayıcı genetif halinde olur, yanında bir öntakı yok. Cümlede önce tamlanan, sonra tamlayıcı gelir (türkçenin tersine).

Örnekler:

Брат Фатьмы – Fatma’nın kardeşiДруг Ахмеда – Ahmet’in arkadaşı.Tamlananın önüne bir zamir ya da bir sıfat gelebilir. O zaman bu zamir veya sıfat genetif halinde olur. Mesela:Мой брат – моего брата (kardeşimin)Твоя сестра – твоей сестры (kız kardeşinin)Брат моей мамы – annemin kardeşiМуж моей сестры – kız kardeşimin kocasıСын моего друга – arkadaşımın oğluАхмед – учитель наших детей. – Ahmet çocuklarımızın öğretmenidir.Чайан – муж моей подруги. – Çayan kız arkadaşımın kocası.Это жена моего брата. – Bu kardeşimin karısı.

İyelik takımı ile bağları aynı tip olan cümleler

Bu gibi cümlelerde iyelik takımı ile aynı bağlar tipi var. “Öğretmen” yerinde bulunan kelime değişmez, “tarih” ise genetif halinde olur.

Örnekler:

История - tarihУчитель истории – tarih öğretmeni (okulda)Математика - matematikПреподаватель математики – matematik öğretmeniРусский (турецкий) язык – rus (türk) diliУчительница русского (турецкого) языка – rus (türk) dili öğretmeniBağları aynı tip olan cümlecikler:Студент университета – üniversite öğrencisiВодитель автобуса – otobüs şoförüПреподаватель университета – üniversite öğretmeniФакультет университета – üniversitenin fakültesiСтудент нашего университета üniversitemizin öğrencisiНаш преподаватель истории – bizim tarih öğretmeni

“МЕНЯ ЗОВУТ” yapısı

Bu yapı, tanışırken adı söylemek için lazım. Rusçada “benim adım...” yani “моё имя...” gibi bir yapı hemen hemen kullanılmıyor, onun yerine “меня зовут...” yani “bana...(olarak) sesleniyorlar” yapısı var. Burada “меня” sözcüğü belirtme halinde 1.şahıs kişi zamiri (“я”)(kişi zamirleri için belirtme ve genetif hali şekilleri aynı). “Зовут” – “seslenmek” fiilinin şimdiki zamanı 3.şahıs çoğul. Türkçeye bu yapı “benim adım” olarak çevrilebilir.Как тебя зовут? Adın ne?Меня зовут Айше. Benim adım Ayşe.Его зовут Мурат. Onun (erkeğin) adı Murat.Её зовут Катя. Onun (kızın) adı Katya.Как его зовут? – Мурат. Onun adı nedir? – Murat.

Kibarlık sözcükleri

СПАСИБО (spasi’ba) – teşekkürler, teşekkür ederim (şahıssız).МОЖНО (mo’jna) – olur, olur mu, mümkün mü, (yapa)bilir miyimПОЖАЛУЙСТА (paja’lusta). Duruma göre birkaç anlamı var. “Lütfen” – bir şey isterken, rica ederken. Mesela:(restoranda) Кофе, пожалуйста. – Kahve, lütfen.“İşte”/“buyurun” – dükkanda, kahvede filan görevli size istediğinizi verirken “пожалуйста” der.

Örnekler: Пожалуйста, ваш кофе. İşte kahveniz.Kibar bir insan, bir hareketinize izin verirken “пожалуйста” der. Örnek: Можно пройти? – Пожалуйста! Geçebilir miyim? – Geçebilirsiniz.ИЗВИНИТЕ(izvini’te), ПРОСТИТЕ(prasti’te) – affedersiniz, özür diliyorum. Sözcüklerin ikisi de emir kipi 2 sahıs çoğul şeklinde fiiller, yani “siz” için kullanılır. “Affedersin” söylemek için sonuncu “TE” atmak gerekiyor: ИЗВИНИ, ПРОСТИ. Türkçedeki “özür diliyorum” tam karşılığı “ПРОШУ ПРОЩЕНИЯ” (praşu’ praş’e’niya)(1. şahıs tekil şeklinde fiil).

Rusça Diyaloglar

Aşağıdaki tabloda Rusçada sık kullanılan günlük cümlelere yer verilmiştir.Tabloda Rusça Türkçe ve okunuşları vardır.Rusça pratik yapmanız için düzenlenmiştir.

TÜRKÇE	RUSÇA	OKUNUŞLARI
Merhaba !	Здравствуйте	Zdrastvıte
Selam !	П ривет	Privet
Günaydın.	Д оброе утро	Dobroye utro
İyi günler.	Д обрый день	Dobri diyen
İyi akşamlar.	Д обрый вечер	Dobri veçer
Hoş geldiniz !	Добро пожаловать	Dobra pojalavat
Nasılsın ?	К ак дела ?	Kak dila?
Nasılsın ?	Как поживаешь ?	Kak pajivayeş?
Nasılsınız ?	Как поживаете ?	Kak pajivayete?
İyiyim, sağol(un).	Х орошо , спасибо.	Haraşo, snasiba
Teşekkür ederim.	Благодарю вас .	Blagadaryu vas
Ya sen ?	А у тебя ?	A u tibya?
Şöyle böyle.	Так себе.	Tak sibe
Ne var ne yok ?	Что нового?	Şto novava?
Pek bir şey yok.	Ничего.	Niçivo
Her zamanki gibi.	Как обычно.	Kak abıçna
Seni gördüğüme sevindım.	Рад тебя видеть.	Rad tibya videt
Sizi gördüğüme sevindim.	Рад вас видеть .	Rad vas bidet
Görüşürüz.	Увидимся	Uvidimsa
İyi geceler	Спокойной ночи.	Snakoyni noçi
Görüşürüz, Hoşça kal(ın), Sağlıcakla kal(ın), Görüşünceye kadar.	До встречи !/ До свидания !	Da fstreçi !/ da svidanya!
Güle güle, Hoşça kal.	Пока !	Paka!
Adınız nedir?	Как Вас зовут?	Kak Vas zavut?
Senin adın ne ?	Как тебя зовут ?	Kak tibya zavut?
Benim adım...	Меня зовут ...	Minya zabut...
Tanıştığımıza memnun oldum.	Приятно познакомиться.	Priyatna paznakomitsa
Çok memnun oldum.	Очень приятно познакомиться.	Oçen priyatna paznakomitsa
Teşekkürler, ben de çok memnun oldum.	Спасибо, мне тоже приятно познакомится!	Spasiba, mne toje priyatna paznakomitsa!
Memnun oldum.	Очень приятно.	Oçen priyatna
Nerelisiniz ?	Вы откуда?	Vı otkuda?
Ben Türkiyedenim.	Из Турции.	İz Turtsii
Ben Türküm.	Я Турок.	Ya Turok
Kaç yaşındasınız?	Сколько Вам лет?	Skolka vam let?
Ben...yaşındayım.	Мне ..... Лет.	Mne... let
Memnuniyetle.	С удовольствием !	S udavolstbiyem!
Doğum günün(üz) kutlu olsun	С днём рождения!	S dnöym pajdeniya!
Nice yaşlara	С днём рождения!	S dnöym pajdeniya!
İyi seneler	С Новым Годом!	S novım godam!
Mutlu yıllar!	С Новым Годом!	S novım godam!
Affedersiniz / Pardon.	Простите.	Prastite
Affedersiniz / Kusura bakmayın.	Изв и ните.	İzvinite
Affedersiniz / Pardon	Простите меня!	Pastite minya
Özür dilerim	Извиняюс	İzvinyayus
Kusura bakmayın geciktim	Изв и ните , что я опоздал	İzvinite, şto ya apazdal
Anlamıyorum.	Я не понимаю.	Ya ni panimayu
Bilmiyorum.	Не знаю.	Ne znayu
Bu nedir?	Что это ?	Şto eta?
Bu ...	Это ...	Eta
Evet / Hayır	Да / Нет	Da / nyet

Rusça Test

Aşağıdaki Rusça yazılı,Türkçe açıklamalı diyalogları okuyunuz.Noktalarla belirtilmiş boşluklara,alttaki kırmızı yazılı Rusça kelimelerden uygun olanını yerleştiriniz.Mümkünse yazarak cevaplayınız.

Доверять - Естественно - Какая - Образец - Покажите - Посмотри - Сколько - есть - защиты - из - ко - лифт - мой - моря - омлет - побольше - порядке - потрясающе - тепла - чеки

1. Искать .....
sığınmak

2. Заберите, пожалуйста, ... багаж.
Lütfen bagajımı alıp getirir misiniz?

3. .....мне, пожалуйста, это на карте.
Lütfen kartta/haritada gösterir misiniz?

4.....
...e güven duymak

5. Уйди..... комнаты, чтобы не мешать мне.
Çık odadan, beni rahat bırak!

6. Вы принимаете..... ?
Çek alıyor musunuz?

7. Мне хотелось бы что-нибудь .....
Daha büyük bir şey istiyorum.

8.....у Вас группа крови? ?
Kan grubunuz?

9. ..... на меня!.
Bana bak!

10. Это .....! / Отлично!
Harika! Muhteşem! Şahane! Fevkalâde!

11. Приезжай в гости! / заходи ..... мне
Bir gün bana gel!

12. ..... находится в приложении.
Ekte bir örneğini bulacaksınız.

13. ..... стоят яблоки?
Elmanın/Elmaların fiyatı ne? Elma/Elmalar kaça?

14. Мне хотелось бы ..... .
Omlet lütfen..

15. .....!
Ona ne şüphe! Muhakkak!Elbette! Tabii ki! / Açık!

16. У Вас..... подробная карта города?
Yol haritanız var mı?

17. Это у ..... ?
Orası deniz kenarında mı?

18. Тормоза не в ..... .
Frenler iyi tutmuyor.

19.Пятнадцать градусов .....
artı onbeş derece

20. Есть ли в отеле ..... ?
Otelde asansör var mı?